

Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato: 19.12.2019
Deres dato: 08.11.2019
Vår referanse: REG
Deres referanse: 19/6352-1

Innspill til rapport: Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Viser til departementets invitasjon til innspill på rapporten «Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet». Teknas innspill er utarbeidet i samarbeid med medlemmer fra næringsliv og offentlig sektor.

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 81 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

I årene som kommer vil Norge stå ovenfor en rekke utfordringer. Eldrebølgen har kommet og vil øke presset på helsetjenestene framover, behovet for et grønt skifte drevet av klimaendringene fortsetter og den norske næringsstrukturen må bli bredere og mindre avhengig av én sektor. Mange av løsningene på disse utfordringene ligger i forsknings- og innovasjonsaktivitetene i den nye og det etablerte næringsliv og hos FoU-institusjonene. Å legge til rette for disse aktivitetene og at de gode ideene blir realisert vil bli helt avgjørende dersom vi skal sikre en bærekraftig framtid; både for miljøet og velferdsstaten. I denne sammenheng spiller virkemiddelapparatet en viktig rolle. Gjennomgangen av virkemiddelapparatet må svare på de utfordringene som virkemiddelapparatet har i dag, men også sikre at framtidens virkemiddelapparat er tilpasset de utfordringene som nærings- og samfunnslivet står ovenfor.

Teknas medlemmer er aktive brukere av virkemiddelapparatet og har god kjennskap fra brukersiden igjennom sine FoU-aktiviteter i både næringsliv og i FoU-institusjoner. Et mer brukervennlig virkemiddelapparat har vært hovedelementet i tilbakemeldingene fra dem på gjennomgangen av virkemiddelapparatet.

Generelt vil vi legge til at prosessen med områdegjennomgangen med fordel kunne vært mer åpen, blant annet med tidligere publisering av delrapporter. Videre mener vi at fristen for å gi innspill til den foreliggende rapporten burde vært lenger, slik at det ville vært mulig å gjøre en grundigere vurdering av de foreslåtte tiltakene.

Overordnede kommentarer til rapporten

Tekna synes situasjonsbeskrivelsen i rapporten treffer godt. De overordnede anbefalinger om å forenkle virkemiddelapparatet med tanke på kvalitet, kostnadseffektivitet og styrbarhet, men ikke minst for å gjøre det mer brukervennlig synes å være fornuftige. Likevel er vi usikre på om tiltakene som foreslås er tilstrekkelige

for å gir den nødvendige omstillingen for å komme i mål med tanke på økt konkurranseevne, bedre produktiviteten og sikre utviklingen mot en bredere næringsstruktur.

Tekna er opptatt av at fokuset i det videre arbeidet med virkemiddelapparatet må ligge i brukeropplevelsen. For det første opplever mange søkere at det er utfordrende å navigere seg mellom de ulike aktørene og virkemidlene som finnes. Tilbakemeldingene fra medlemmer i både store og små bedrifter og offentlig sektor sier at dette er en krevende jobb. At det foreslås å opprette en felles digital inngang til virkemiddelapparatet i regi av Innovasjon Norge er derfor positivt, men det er viktig at dette er en gjennomgripende endring som faktisk bidrar til en enklere hverdag for brukerne.

For det andre oppleves kompleksiteten i programmene som krevende å forholde seg til. Det stilles høye krav i programmene og brukerne bruker betydelig med tid og ressurser i å utforme søknadene. For de store programmene er ikke dette nødvendigvis urimelig, men mange opplever at innsatsen som legges ned i søknadene ikke samsvarer med forholdet til programmene og mulighetene til å motta støtte.

For det tredje har brukerne et behov for forutsigbarhet. Det må være enkelt å følge evalueringsprosessen slik at man til enhver tid vet status på søknaden. I tilbakemeldingen er det viktig at søkeren får en veiledende evaluering slik at man eventuelt kan forbedre seg ved senere søknader. Videre bør det over tid være kontinuitet i utlysninger av forsknings- og innovasjonsmidler slik at brukerne kan tilordne seg kjennskap til programmenes innhold og krav.

Det er viktig at virkemiddelapparatet legger til rette for tverrsektoriell forskningsaktivitet. Mange av virkemidlene oppleves i dag som fragmenterte og sektorbaserte. Skal man greie å sikre synergier og overføringsmuligheter mellom ulike sektorer må den tverrsektorielle forskningsinnsatsen på styrkes.

Tekna støtter det rapporten skriver om at *skalering av virksomheter med stort potensial er en av de viktigste oppgavene for virkemiddelapparatet*. Vekstbedrifter er nøkkelen til flere arbeidsplasser. Virkemiddelapparatet må derfor satse mer på bedrifter med vekstpotensial. Videre er det viktig å ivareta balansen mellom dette og å gi tidligfasebedrifter finansiering. Det må fortsatt været fokus på å opprettholde en investeringsdisiplin som sikrer kvaliteten på de som får tildeling.

Konkrete innspill til rapportens 27 anbefalinger

Punkt 3 og 5: «Opprettelse av en felles digital inngang til virkemiddelapparatet.» og «Et mer helhetlig system for evaluering.»

Tekna mener det i dag er vanskelig for mange aktører i målgruppen å få oversikt og informasjon om virkemiddelapparatet og de konkrete virkemidlene. En felles digital inngang som også bidrar til veiledning i systemet vil være et stort fremskritt.

Å sikre et helhetlig evalueringssystem av virkemidlene synes fornuftig og støttes.

Punkt 6: *Opprettelse av en ny eksportfinansieringsaktør basert på en konsolidering av GIEK og Eksportkreditt.*

Tekna er positive til en sammenslåing av GIEK og Eksportkreditt. Dette vil minske dobbeltarbeid mot to offentlige instanser som i dag krever to søknadsprosesser.

Punkt 8: *Tydeliggjøring av rolledeling og ansvar innenfor eksportrådgivning for å konsolidere nøkkelkompetanse og redusere overlapp.*

Innspillene Tekna har fått fra nettverkene legger vekt på at det er stor variasjon mellom de ulike utekontorene og hvilken kompetanse de har på å hjelpe norske bedrifter inn i markedene. Tilbakemeldingene fra våre medlemmer er at vi er gode innen maritim, marin og petroleum/offshore, men at det er manglende kompetanse innen andre fagfelt som for eksempel; helse og bioteknologi.

Punkt 12: *Endring av innretningen på eiendomsvirksomheten i Siva.*

Bruken av Katapult til pilotering og testing bør gjøres mindre byråkratisk. Det bør bli enklere administrativt og mindre risikofylt for næringshagene å formidle slike prosjekter. I dag må næringshagene i ekspert-team bære den økonomiske risikoen og håndtere en kompleks administrativ prosess når de mobiliserer til prosjekter for katapultene.

Punkt 17 og 18: *«Ungt Entreprenørskap bør avklare en eventuell økt satsing mot studenter med Innovasjon Norge.» og «Avvikling av presåkorn- og såkornordningene i Innovasjon Norge.»*

Tekna mener at Ungt Entreprenørskap (UE) med sitt utdanningsfokuserede tilbud, gir et viktig bidrag til unges bevisstgjøring av mulighetene som ligger i å utvikle idéer som kan bli nye virksomheter. UE bør opprettholde og forsterke dette fokuset.

Tekna støtter anbefalingen om avvikling av såkornsordningene i Innovasjon Norge å erstatte disse med direkte tilskuddsordninger. Vi tror også at matchingkapital fra Investinor/Nysnø vil være et godt virkemiddel for å finansiere oppstartsbedrifters skaleringsutfordringer, da denne ordningen kan gjøre det enklere å hente inn privat kapital.

Punkt 19: *Tydeligere rollefordeling mellom Innovasjon Norge og Forskningsrådet*

En forutsetning her må være at samarbeidsmekanismene blir gode og kommuniseres tydelig til brukerne. Også kommersialiseringen av forskningsdrevet innovasjon forutsetter forretnings- og kundefokus og det er usikkert om det er effektivt at både Innovasjon Norge og Forskningsrådet arbeider i dette feltet. Men det vil opplagt være positivt at brukerne kan få én instans (og kanskje én saksbehandler) å forholde seg til gjennom hele løpet fra forskning til lansering.

Det er viktig at Forskningsrådet har tilstrekkelig med kapasitet og kompetanse og til å motta og behandle store og komplekse prosjektsøknader. De som skal evaluere prosjektene må ha nok kompetanse og tid til å sette seg inn i avanserte teknologiplattformer som danner grunnlaget for prosjektbeskrivelser i omfattende leveranser.

Punkt 20: Økt SMB-fokus og redusert maksimalt fradrag for SkatteFUNN.

Tekna mener forslaget om å redusere det maksimale fradraget kan svekke samarbeidet mellom næringslivet og FoU-institusjoner, og frykter at endringen vil ramme forskningsintensive prosjekter med stor samfunnsnytte.

Vi oppfatter forslaget å være i strid med regjeringens ambisjon om å styrke samspillet mellom næringslivet, akademia, innovasjons- og forskningsmiljøer, jf. Granavolden-plattformen.

Punkt 21: Dreining mot brede, ikke-tematiske virkemidler for å øke aktørenes evne til å drive mer effektiv porteføljestyring og for å redusere antallet ordninger.

De store bedriftene legger vekt på at mer generelle programmer kan være viktig for store industribedrifter. Våre medlemmer opplever at store og mer komplekse prosjekter har blitt avvist selv etter lang analyse av utlysningstekster og lengre dialog med Forskningsrådets forskjellige instanser.

Dagens ordninger blir ofte for små og lite tilpasset den virkeligheten dagens prosjekter lever i. Større sprang i store industriprosjekter kan realiseres ved å integrere flere systemer for og samlet ta ut en større effekt enn det systemene kan levere enkeltvis. «Produktifiseringen» skjer i bedriften, men offentlig støtte vil være svært viktig for å redusere finansiell risiko på et prototypestadie/fullskala pilotering.

Det er viktig å stryke den tverrsektorielle forskningsaktiviteten for å stimulere til tverrgående teknologiutvikling. De sektorspesifikke programmene kan være til hinder for dette. Å fokusere på tverrsektorielle forskningsaktiviteter innenfor eksempel digitalisering vil være helt vesentlig for å sikre at norske virksomheter har en sterk teknologibase å bygge på for å styrke sin konkurransevne.

Mange systemleverandører med stor kompleksitet i FoU-prosjektene opplever det som utfordrende å få synliggjort innovasjonsgrad på systemnivå, i motsetning til en produktleverandør med et avgrenset teknologifelt. Det er ofte innovasjonsgraden som blir framhevet som krav til resultat, og for i systemene kan dette være krevende å synliggjøre.

Det er ofte systemet som gir den vesentligste verdigevinsten, både i form av miljøeffekt, omsetning, eksport og ikke minst antall arbeidsplasser som kan bli involvert. Derfor bør større systemprosjekter bli gitt muligheten for en mer omfattende evalueringsprosess, blant annet gjennom løpende behandling av søknadene.

Overordnet bør porteføljen av programmer forenkles i form av både produktfase og størrelse:

- Det finnes i dag mange ulike støtteordninger, og det kan være utfordrende å vite hvilke ordninger som hører til hvilken fase av utviklingen. Her kan f.eks. «Technology Readiness Level» (TRL) brukes for å definere fase, og for å tydeliggjøre hvilken utviklingsfase støttemidlene er knyttet opp mot.
- Det finnes en rekke mindre programmer, og noen av disse kunne med fordel vært slått sammen til større programmer med økte budsjetter. Hvert program/prosjekt blir for lite, og dette er med på å begrense antall godkjente søknader.

- Norges Forskningsråd har mulighet til å flytte prosjektsøknader fra ett program til et annet som de mener er bedre tilpasset den enkelte søknaden. Dette er positivt og bør beholdes.

Punkt 22: *Sammenslåing av Forskningsrådets og Innovasjon Norges oppstartsordninger for markedsavklaring og kommersiell verifisering.*

FORNY STUD-ENT virkemidlene er viktig for å mobilisere til innovasjon og entreprenørskap blant studenter på universitetene. Tekna mener det er viktig med en grundig gjennomgang av studentinnovasjon og at studentinnovasjon sees i sammenheng med kommersialisering av forskning i universitetene (TTOene), selv om de i dag ligger under ulike regelverk.

Punkt 23: *Endring av betingelsene rundt IPN-prosjektene.*

Tekna støtter forslaget om løpende behandling av søknader istedenfor å ha noen frister i løpet av året. Dette ville blitt et langt mer forutsigbart system, og vil gjøre planleggingsarbeidet for bedriftene vesentlig enklere.

Punkt 26 og 27: *«Opprettelse av regional divisjon med delt eierskap mellom fylkeskommunene og Innovasjon Norge.» og «Avvikling av fylkeskommunene minoritets-eierskap i Innovasjon Norge»*

For å sikre et konkurransedyktig og innovativt næringsliv er Norge avhengige av at tiltak og virkemidler knyttet til forskning, utvikling og innovasjon samles i helhetlige, nasjonale strategier med fokus på områder der vi har gode forutsetninger for å være verdensledende. De siste årene har man fått et sterkere strategisk fokus på nettopp samordning og koordinering av fagmiljøer innen forskning, utvikling og innovasjon. Å dele opp fagmiljøer, finansiering og oppgaver vil være et steg i feil retning.

Tekna er i utgangspunktet åpne for at fylkeskommunen inntar en styrket rolle som samfunnsutvikler og mener dette vil avhenge av at fagmiljøene på regionsnivå styrkes. De kriteriene som rapporten legger til grunn for hva som bør ligge nasjonalt og hva som kan ligge regionalt i kapittel 4.6 synes å være fornuftige. Komplekse programmer, som Norsk Katapult, bør fortsatt ligge under et nasjonalt ansvar. For slike virkemidler vil det være viktig å sikre at man har en nasjonal koordinering med et nasjonalt fagmiljø. En desentralisering av denne fagkompetansen kan bidra til en mer ujevn og sentralisert utvikling ettersom mindre regioner kan få problemer med bygge og ivareta robuste fagmiljø og samtidig vil stå uten tilgang til den kompetansen som i dag er samlet på nasjonalt nivå.

Med vennlig hilsen

Tekna – Teknisk-naturvitenskaplig forening

Line Henriette Holten

Generalsekretær